

**Hot och våld på den
svenska arbetsmarknaden**

afa
FÖRSÄKRING

Om AFA Försäkring

AFA Försäkring ägs av arbetsmarknadens parter och har som uppdrag att administrera de kollektivavtalade försäkringarna. De ger trygghet och ekonomiskt stöd vid sjukdom, arbets-skada, arbetsbrist, dödsfall och föräldraledighet. Drygt fyra miljoner människor omfattas av minst en av våra försäkringar. Eftersom så många av de yrkesverksamma i Sverige omfattas av våra försäkringar strävar vi efter att varje arbetsplats ska vara så säker att ingen behöver skadas eller bli sjuk av sitt arbete.

Vi arbetar förebyggande

Totalt satsar arbetsmarknadens parter genom AFA Försäkring cirka 150 miljoner kronor per år på stöd till forskning och utveckling inom arbetsmiljö och hälsa. Det gör oss till Sveriges främsta anslagsgivare inom detta område. Resultaten av forskningen omsätts i praktisk handling genom förebyggande arbetsmiljösatsningar.

För att säkerställa att vi stödjer relevant forskning analyserar vi statistik från de försäkringsfall som vi administrerar. Denna statistik hämtar vi ur vår skadedatabas där det finns information om 13 miljoner försäkringsärenden. Skadedatabasen ger oss stor kännedom om vilka skador och sjukdomar som är vanligt förekommande i olika sektorer och yrkesgrupper.

För att göra informationen tillgänglig för alla presenterar vi varje år aktuell statistik i vår återkommande arbetsskaderapport och fyra delrapporter. Arbetsskaderapporten är mer generell medan delrapporterna belyser mer specifika områden, till exempel hot och våld på den svenska arbetsmarknaden, som i den här rapporten.

Innehåll

<i>Sammanfattning</i>	4
<i>Bakgrund</i>	5
<i>Om rapporten</i>	5
<i>Hot och våld på den svenska arbetsmarknaden</i>	6
<i>Konsekvenser av hot och våld</i>	10
<i>Hot och våld inom olika yrkesgrupper</i>	13
<i>Undersköterskor, vårdbiträden och personliga assistenter</i>	15
<i>Sjuksköterskor</i>	15
<i>Yrkesförare</i>	16
<i>Buss- och spårvagnsförare</i>	16
<i>Bil-, taxi- och lastbilsförare</i>	17
<i>Anställda inom handeln</i>	17
<i>Personal inom förskola och fritids</i>	18
<i>Lärare och skolledare</i>	18
<i>Tågvärdar</i>	19
<i>Kriminalvårdare</i>	19
<i>Poliser</i>	20
<i>Restaurang- och storkökspersonal</i>	20
<i>Banktjänstemän</i>	21
<i>Väktare och ordningsvakter</i>	21
<i>Socialt arbete</i>	22
<i>Risk för hot och våld inom olika yrkesgrupper</i>	23
<i>Förebyggande aktiviteter</i>	25

Sammanfattning

- Vi har studerat 4 619 allvarliga arbetsolyckor som har orsakats av hot och våld på den svenska arbetsmarknaden. Dessa olyckor utgör cirka 9 procent av alla allvarliga arbetsolyckor.
- De som drabbas av hot och våld på arbetet har en lägre genomsnittsålder jämfört med dem som drabbas av andra typer av olyckor. Det beror på att hot och våld förekommer i branscher där många yngre arbetar såsom handeln, restaurang och säkerhet.
- Kvinnor är något hårdare drabbade. 58 procent av hot- och våldolyckorna har drabbat kvinnor.
- De flesta hot- och våldolyckorna har drabbat gruppen undersköterskor, personliga assistenter och vårdbiträden. Det beror på att det är en stor yrkesgrupp.
- Lokförare har högst risk att drabbas i förhållande till antalet sysselsatta. Under perioden 2010-2014 har det inträffat 11 olyckor per 1 000 sysselsatta och år. Majoriteten av olyckorna som drabbar lokförare beror på att de har kört ihjäl en person.
- Poliser, tågvårdar, väktare, anställda inom kriminalvården, anställda inom socialtjänsten och bankpersonal har också en högre risk att drabbas av hot och våld jämfört med genomsnittet.

Bakgrund

AFA Försäkring belyser olika typer av arbetsolyckor i särskilda rapporter och djupstudier. I den här rapporten lyfter vi skador orsakade av hot, våld och rån. Anledningen är att var tionde allvarlig arbetsolycka på den svenska arbetsmarknaden beror på hot och våld. Den här typen av skador drabbar ett antal väldefinierade yrkesgrupper. Skadepanoramata ser olika ut i de olika yrkesgrupperna och det anser AFA Försäkring är viktigt att belysa.

Om rapporten

Vi beskriver allvarliga arbetsolyckor som inträffade under åren 2010-2014. Grunden för statistiken är skador som har gett ersättningar från Trygghetsförsäkring vid arbetsskada, TFA, TFA-KL och PSA.

Arbetskadeförsäkringen

Trygghetsförsäkring vid arbetsskada, TFA, omfattar samtliga anställda inom avtalsområdena Svenskt Näringsliv/LO/PTK och Kooperationen. TFA-KL omfattar samtliga anställda i kommuner, landsting/regioner, Svenska kyrkan och Pactaföretag. AFA Försäkring har också uppdraget att administrera och reglera arbets-skador i enlighet med det statliga personskadeavtalet (PSA), och har därför information om i stort sett alla anmälda arbetsskador i Sverige.

Med en allvarlig arbetsolycka menas att olyckan har lett till minst 30 dagars sjukskrivning eller motsvarande läkningstid och/eller medicinsk invaliditet. Medicinsk invaliditet är ett försäkringsmedicinskt mått som anges i procent (%). Det är ett mått på den bestående kroppsliga funktionsnedsättningen till följd av arbetsskadan. Den medicinska invaliditetsgraden avgörs först då skadan har nått ett tillstånd då inga förändringar förväntas. Fram till dess görs en preliminär uppskattning av skadans svårighetsgrad.

Vi har studerat 52 061 allvarliga arbetsolyckor som inträffade under åren 2010-2014. Av dessa var 4 619 olyckor orsakade av hot och våld.

Hot och våld på den svenska arbetsmarknaden

Hot och våld förekommer på hela arbetsmarknaden, men vissa yrken är mer utsatta än andra:

- Yrken som innebär kontakt med människor, exempelvis kontaktyrken inom vård och omsorg
- Yrken där man hanterar pengar, exempelvis handel, restaurang och bankverksamhet
- Polis och kriminalvård
- Yrken som innebär kontakt med allmänheten inom kollektivtrafik och tågtrafik

Vi har delat in olyckorna i tre huvudsakliga kategorier:

- Hot och våld
- Rån (rån, stöld och snatteri)
- Påkörning av person (lok-, spårvagns- eller tunnelbaneförare kör på en person som befinner sig på spåret, ofta handlar det om självmord)

Kategoriseringen av olyckor utgår från den skadades egen skriftliga beskrivning av olycksförloppet. När det gäller olyckor orsakade av rån, stöld och snatteri kan de ha kategoriserats som hot- och våldolyckor, inte som rån, om det inte tydligt har framgått att olyckan är orsakad av ett rån.

Hot- och våldolyckorna utgör ca 9 procent av samtliga allvarliga olyckor under perioden och i genomsnitt har det inträffat 900 olyckor per år. Tabell 1 visar antalet hot- och våldolyckor fördelade på de tre kategorierna.

Tabell 1.
Antal olyckor orsakade av hot och våld, rån, påkörning av person. 2010-2014

	2010	2011	2012	2013	2014	Totalsumma
Hot och våld	597	627	721	738	620	3 303
Påkörning av person (tåg, tunnelbana eller spårvagn)	45	35	54	58	55	247
Rån	286	228	185	201	169	1 069
Totalsumma	928	890	960	997	844	4 619

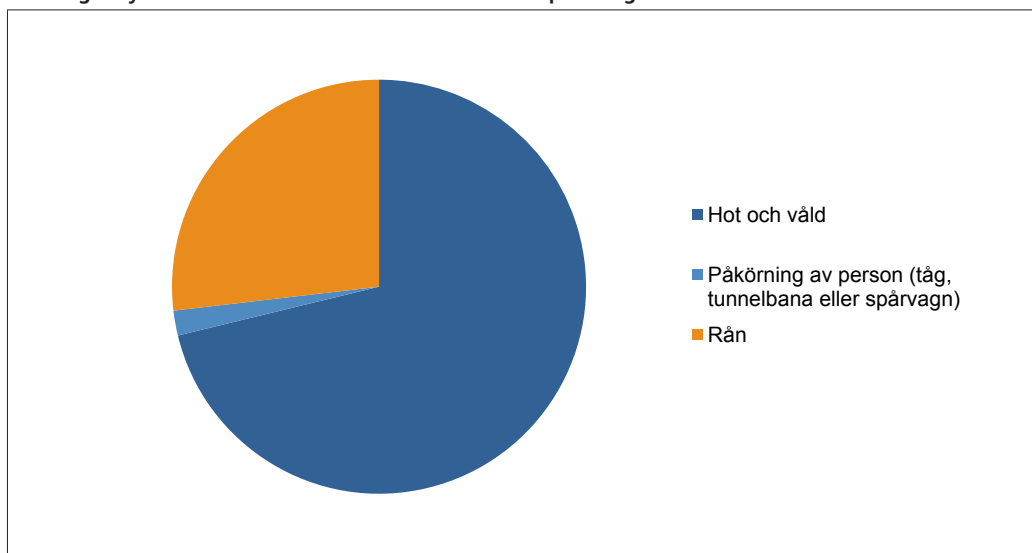
(Statistiken för 2014 är inte fullständig eftersom skadeanmälningar kan komma in i efterhand).

Risken att drabbas av en allvarlig arbetsolycka är högre för män, men det är vanligare att kvinnor drabbas av allvarliga hot- och våldolyckor. 64 procent av alla allvarliga olyckor drabbar män, medan 58 procent av de allvarliga hot-och våldolyckorna drabbar kvinnor.

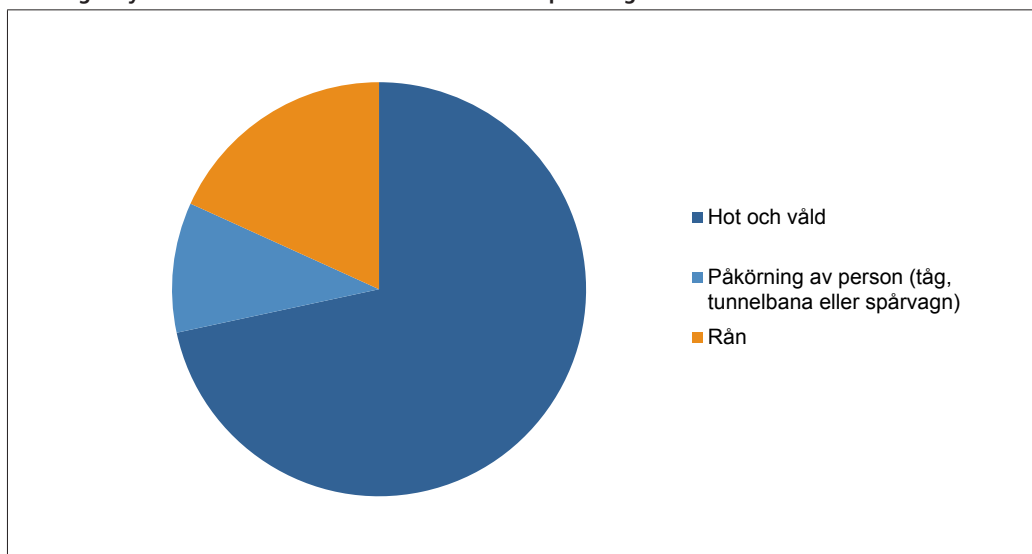
Tabell 2.
Könsfördelning bland skadade, allvarliga olyckor 2010-2014

	Kvinnor	Män
Hot och våld	58 %	42 %
Övriga olyckor	34 %	66 %

Diagram 1.
Allvarliga olyckor orsakade av hot och våld fördelade på kategori 2010-2014. Kvinnor

Diagram 2.
Allvarliga olyckor orsakade av hot och våld fördelade på kategori 2010-2014. Män

Skillnaderna mellan könen beror på att kvinnor och män arbetar inom olika yrken. Det är vanligare att kvinnor utsätts för rån eftersom de arbetar inom handeln och restaurangbranschen i större utsträckning. Påkörning av person är vanligare bland män på grund av att dessa yrken är mansdominerade.

De som drabbas är också yngre än de som råkar ut för andra typer av allvarliga olyckor. Genomsnittsåldern vid olyckstillfället för en hot- och våldolycka är 41 år, för övriga skadetyper 45 år.

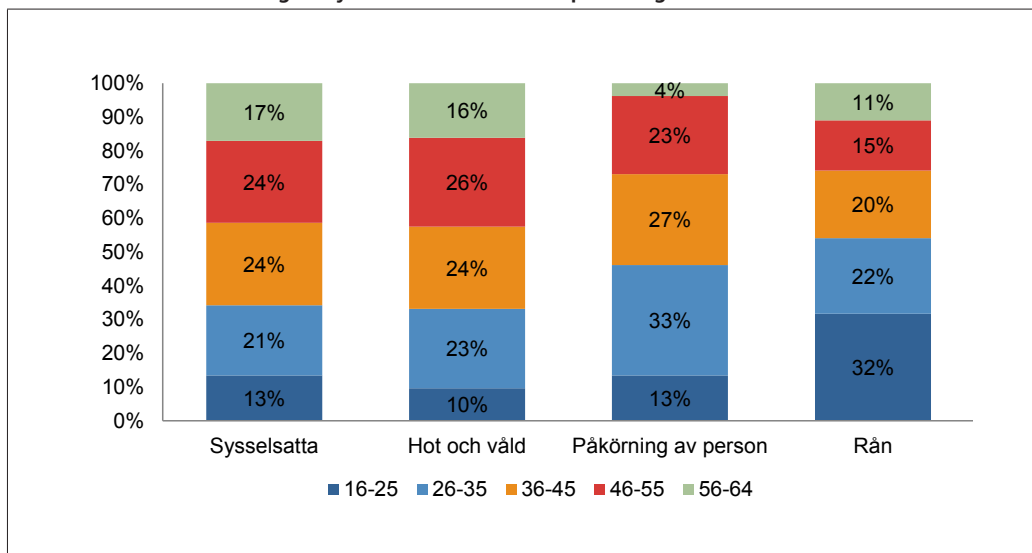
Tabell 3.
Genomsnittsålder vid olyckstillfället, allvarliga olyckor 2010-2014.

	Kvinnor	Män	Total
Hot och våld	41	41	41
Övriga olyckor	47	44	45

Åldersfördelningen bland de skadade kan till stor del förklaras av hur åldersfördelningen ser ut bland de sysselsatta i de drabbade yrkesgrupperna.

Diagram 3 och 4 visar åldersfördelningen bland de sysselsatta på arbetsmarknaden och åldersfördelningen bland de som skadats utifrån kategorierna hot och våld, rån och påkörning av person. För kategorin rån är de yngre åldersgrupperna överrepresenterade, och det gäller både kvinnor och män. Det beror på att rån är vanligt inom handeln och restaurangbranschen där majoriteten av de sysselsatta är 35 år eller yngre.

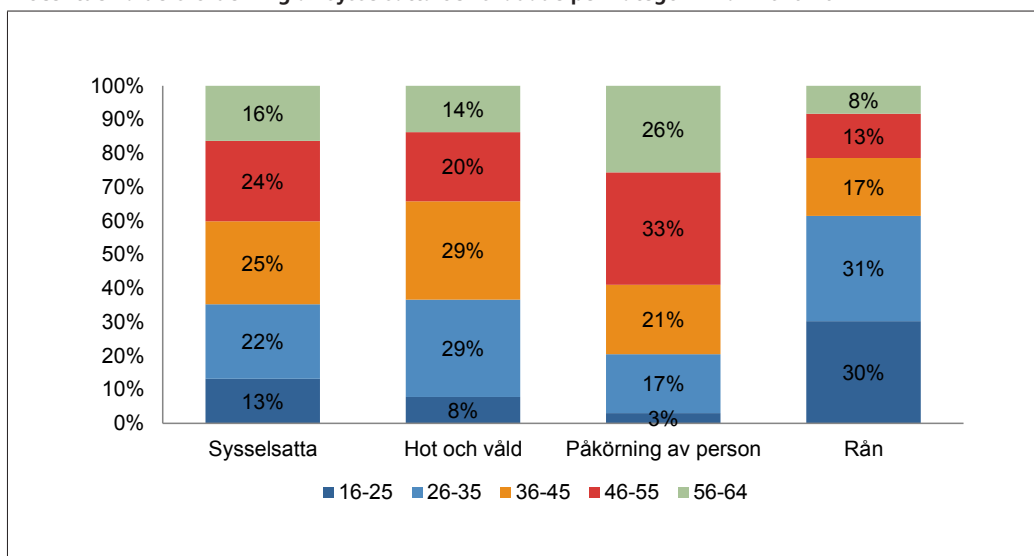
Diagram 3.
Procentuell åldersfördelning av sysselsatta och skadade per kategori. Kvinnor 2010-2014

Diagram 4.

Procentuell åldersfördelning av sysselsatta och skadade per kategori. Män 2010-2014

Konsekvenser av hot och våld

Tabell 4.

Antal allvarliga olyckor orsakade av hot och våld fördelade på skadans allvarlighetsgrad. 2010-2014

	Kvinnor	Män	Total
Sjukskriven > 30 dagar (eller motsvarande läkningstid)	2 129	1 483	3 612
Dödsfall på grund av arbetsskada	2	8	10
Medicinsk invaliditet	552	445	997
Totalsumma	2 683	1 936	4 619

Jämfört med övriga typer av skador är andelen invaliditeter låg för de som drabbats av hot och våld. 22 procent av de som råkar ut för hot och våld har fått en medicinsk invaliditet. Motsvarande siffra för övriga skador, det vill säga sådana som inte berodde på hot och våld, är 60 procent. Det beror på att det är vanligare med psykiska skador av hot och våld, men mindre vanligt att den typen av skador ger bestående men som klassas som invaliditet. I de fall då en psykisk skada gör det handlar det om allvarliga hot, till exempel dödshot.

Hälften av hot- och våldskadorna har gett psykiska men och diagnosticerats med en psykisk diagnos, i huvudsak stressreaktioner. Den andra hälften har fått någon form av kroppsskada, men det betyder inte att den skadade inte har drabbats av psykiskt lidande. En skadad kan ha flera diagnoser, men vi har bara tillgång till en diagnos.

Den vanligaste fysiska skadan bland män är skador mot huvud, hals och ansikte. Bland kvinnor är fingrar, händer och handleder mest utsatta. De fysiska skadorna från hot och våld illustreras i bild 1. Andelen som har fått en psykisk diagnos eller en diagnos som inte kan härledas till en specifik kroppsdelen visas i tabell 5.

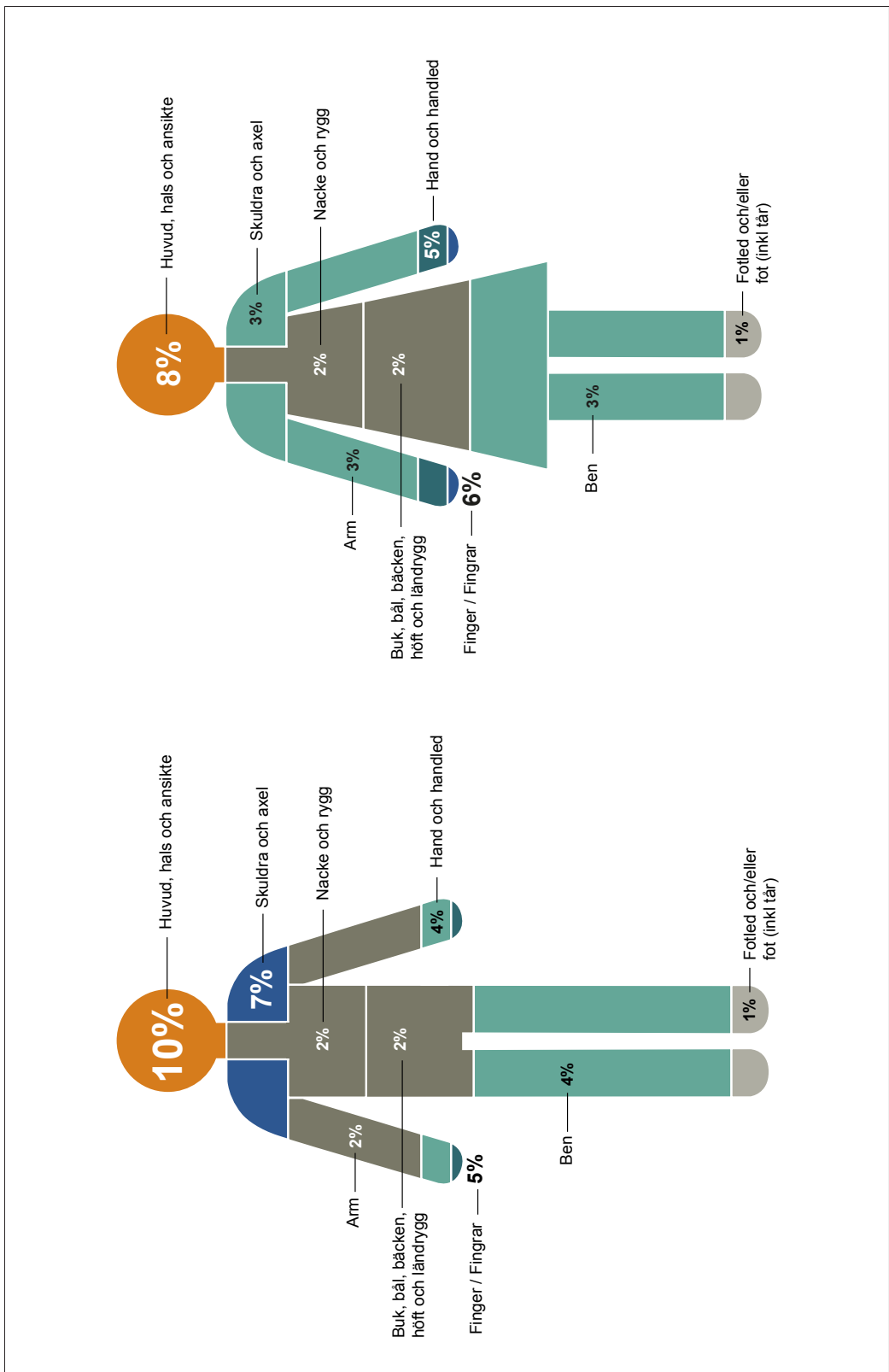
Kvinnor har i något högre utsträckning fått psykiska diagnoser av hot- och våldskador. Ordet hot eller hotad förekommer i 22 procent av alla fritextbeskrivningar av händelseförloppet, exempelvis "hotad av argsint kund". I kvinnors beskrivningar förekommer orden i 25 procent av fallen och i männens beskrivningar i 17 procent. Det skulle kunna tolkas som att kvinnor i högre utsträckning anmäler skador på grund av hot, men det underlag som finns räcker inte för att dra några ytterligare slutsatser.

Tabell 5.

Skador från hot- och våldolyckor 2010-2014

Kvinnor	Kvinnor	Män
Övriga skador, skador med ospecificerad kroppsdelen	9%	9%
Misshandel, misshandelssyndrom	8%	13%
Psykisk diagnos	48%	40%
Risk för smitta	2%	5%

Bild 1.
Var sitter skadorna? Fysiska skador från hot och våld

Hot och våld inom olika yrkesgrupper

Hot- och våldolyckorna skiljer sig åt mellan olika yrkesgrupper. I detta avsnitt visar vi vilka yrkesgrupper som oftast drabbas. Diagram 5 visar hur stor del av hot- och våldolyckorna, per yrkeskategori, som lett till en psykisk diagnos. Diagram 6 visar hur stor del av de allvarliga olyckorna i respektive yrkesgrupp som är hot- och våldolyckor. Diagram 7 och 8 visar antalet hot- och våldolyckor per yrkesgrupp under perioden 2010-2014. På sidan 15-22 beskrivs vilka typer av hot- och våldolyckor de olika yrkesgrupperna drabbas av. De grupper som redovisas är de som har råkat ut för flest olyckor under 2010-2014.

Diagram 5.

Andel olyckor på grund av hot och våld som har lett till en psykisk diagnos

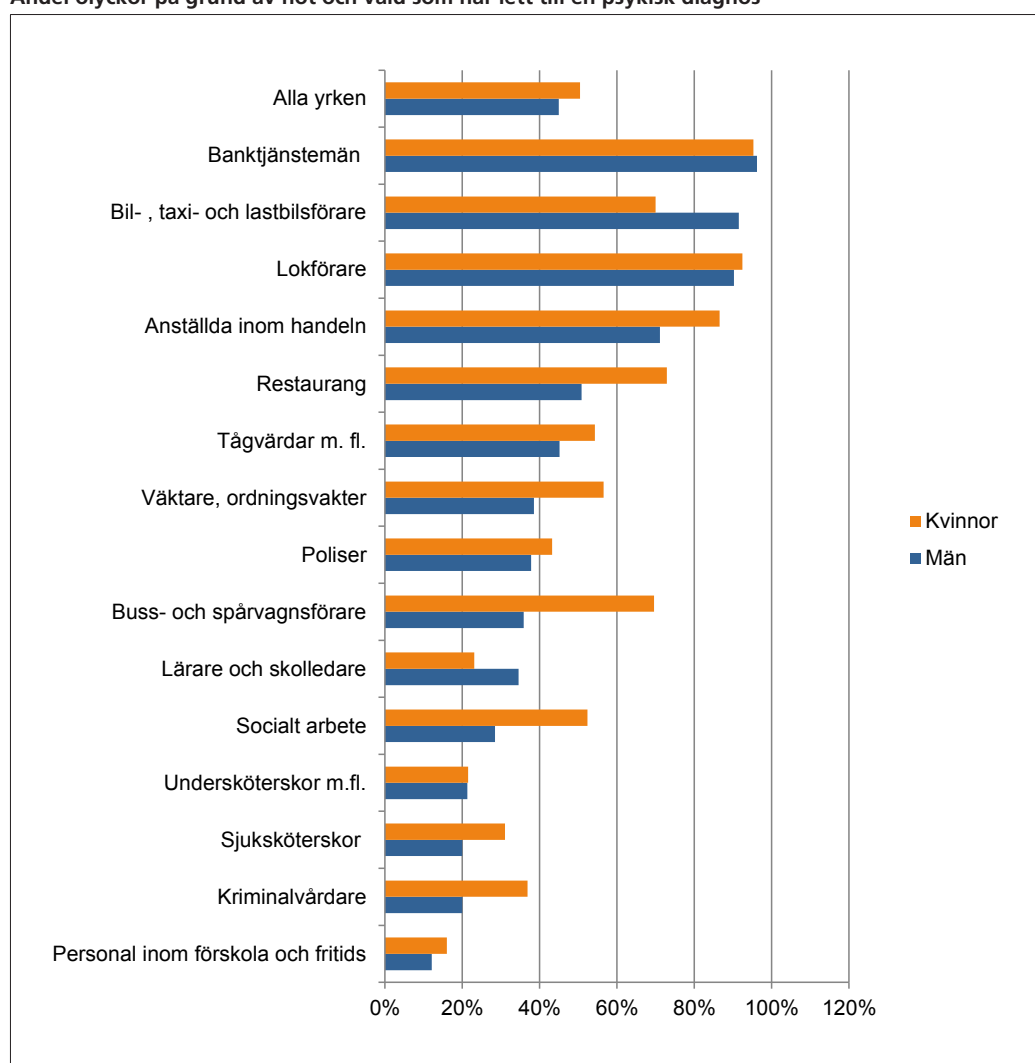
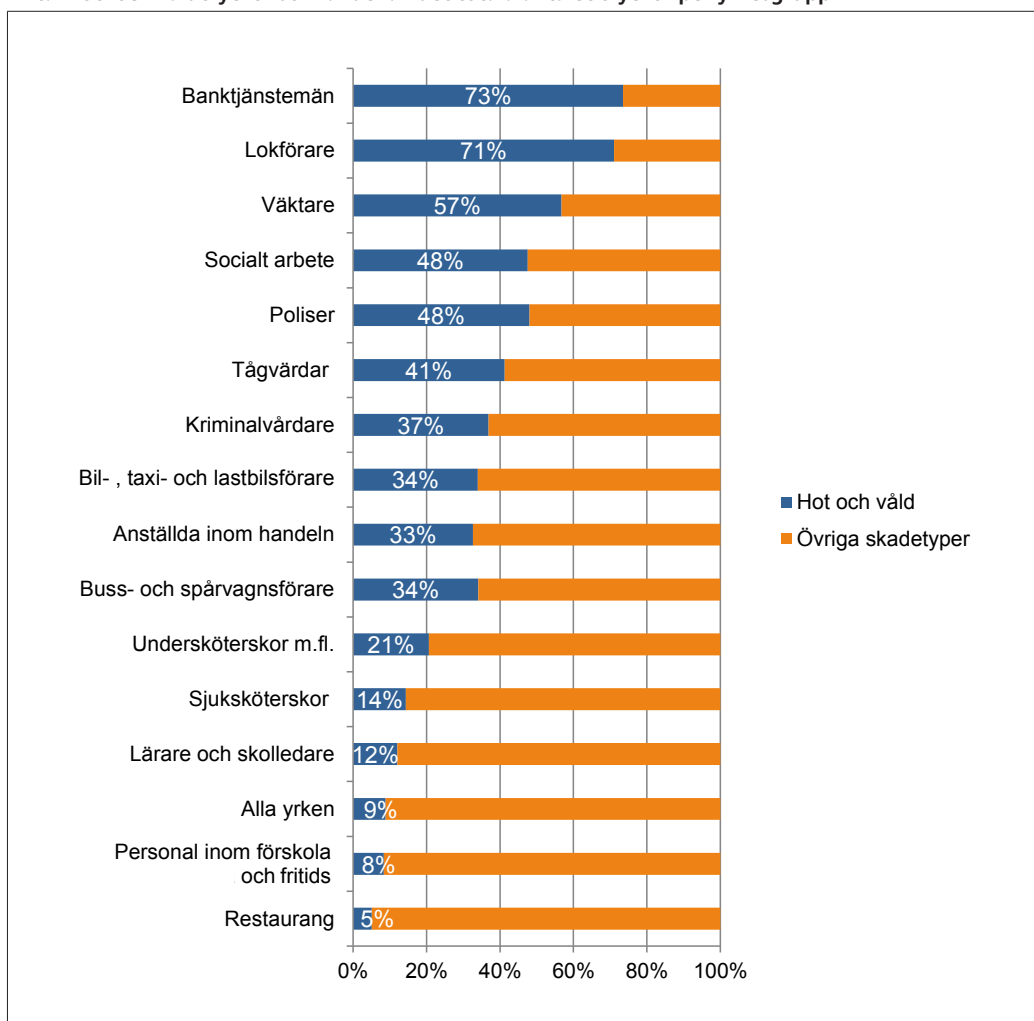

Diagram 6.

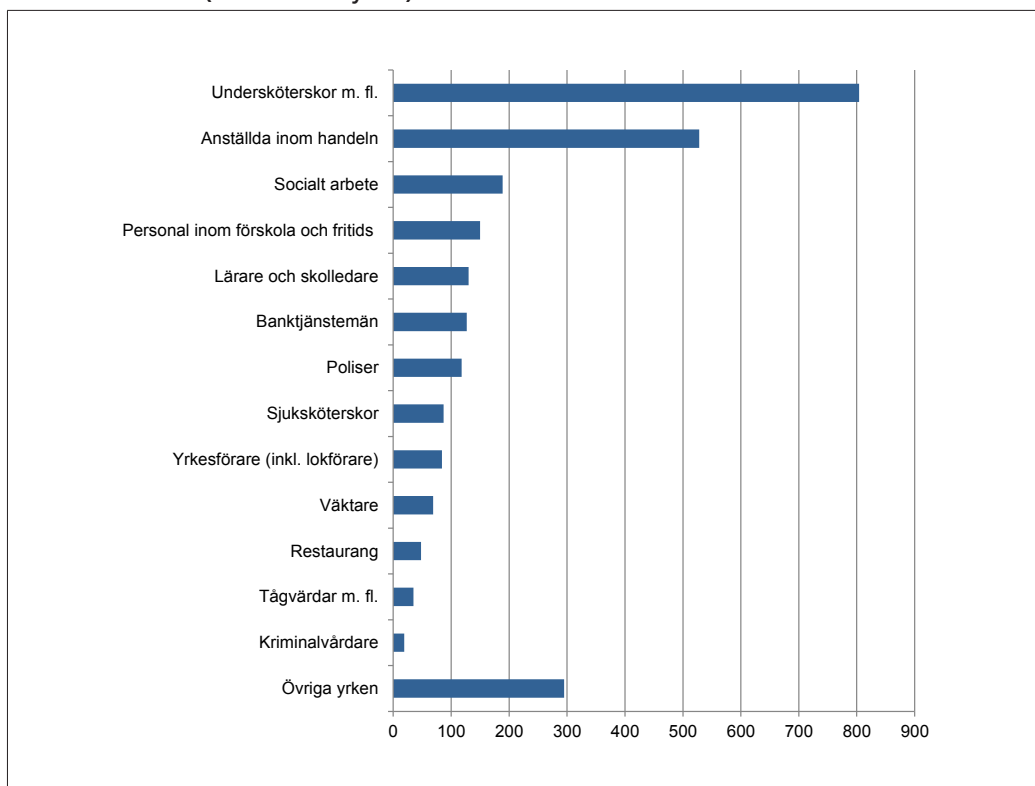
Antal hot- och våldolyckor som andel av det totala antalet olyckor per yrkesgrupp

Diagram 7.

Antalet allvarliga skador orsakade av hot och våld fördelat per yrkesgrupp.

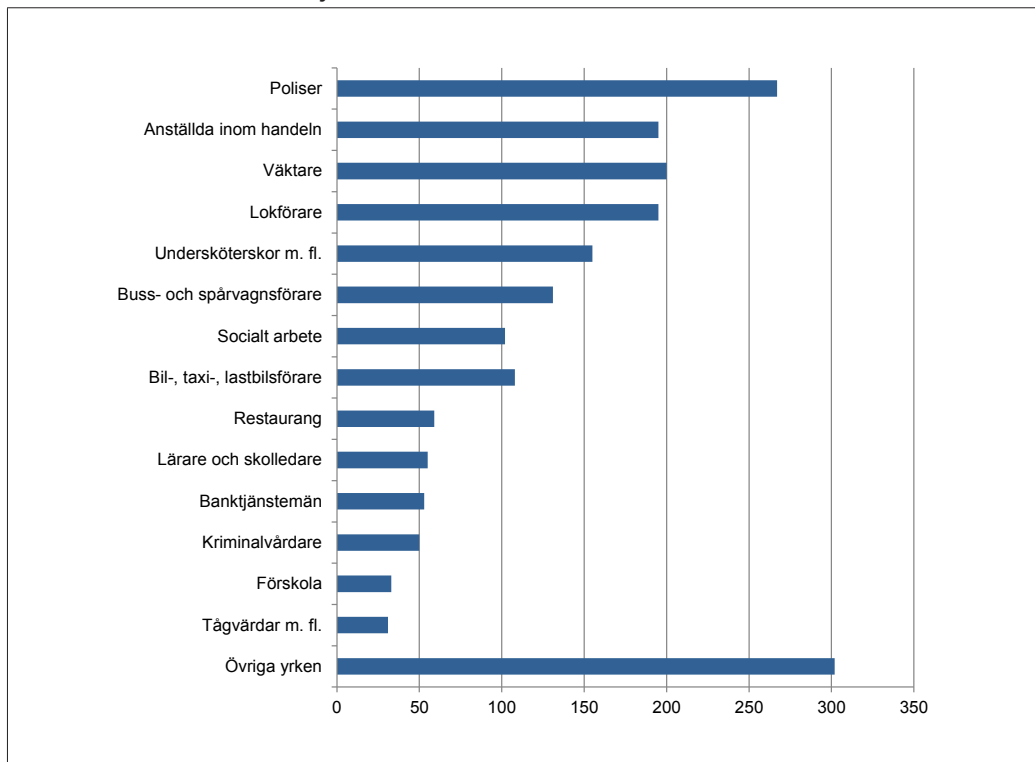
Kvinnor. 2010-2014 (totalt 2 683 olyckor)

Diagram 8.

Antalet allvarliga skador orsakade av hot och våld fördelat per yrkesgrupp.

Män. 2010-2014 (totalt 1 936 olyckor)

Undersköterskor, vårdbiträden och personliga assistenter

Tabell 6.

Genomsnittsålder och könsfördelning, skadade undersköterskor, vårdbiträden och personliga assistenter

	Kvinnor	Män	Total
Genomsnittsålder vid olyckstillfället	44	42	44
Könsfördelning skadade	84 %	16 %	

Bland kvinnor sker flest hot- och våldolyckor bland undersköterskor, vårdbiträden och personliga assistenter, vilket beror på att det är en stor yrkesgrupp. Fyra av fem skador har lett till någon form av fysisk diagnos. Skador på fingrar, händer och handleder är vanligast, ofta orsakade av vridvåld. Ett vanligt scenario som beskrivs är situationer där patient eller brukare plötsligt har blivit aggressiv. Det har också förekommit att anhöriga eller utomstående personer misshandlat personal. Vårdpersonal kan också utsättas när de avstyr bråk mellan patienter.

Var femte olycka orsakad av hot och våld har lett till en psykisk diagnos i denna yrkesgrupp, oftast stressreaktioner efter verbala hot eller våld från patienter eller brukare.

Man 39 år. Yrke: Skötare

Inflytt av klient på boendet. En klient började utan förvarning slåss med mig.

Han utdelade ca 15-20 slag och sparkar mot huvud och kropp.

Konsekvens: sjukskriven i mer än 30 dagar. Diagnos: misshandelssyndrom

Kvinna 46 år. Yrke: Undersköterska

Gick med en boende, boenden blev arg och drog mitt finger ur led

Konsekvens: femprocentig medicinsk invaliditet. Diagnos: distorsion (vridning) i finger

Sjuksköterskor

Tabell 7.

Genomsnittsålder och könsfördelning, skadade sjuksköterskor

	Kvinnor	Män	Total
Genomsnittsålder vid olyckstillfället	43	44	43
Könsfördelning skadade	78 %	22 %	

Sjuksköterskor utsätts för fysiskt våld och verbala hot från patienter. Olyckorna har orsakat kroppsskador i 71 procent av fallen och resterande har lett till en psykisk diagnos. Våldet består av exempelvis sparkar och slag och skadorna är spridda över hela kroppen. Ett antal skador beror på att en patient som bär på blodsmitta medvetet spottat eller bitit en sjuksköterska. Hot- och våldsskadorna utgör 14 procent av det totala antalet olyckor som sjuksköterskor drabbas av.

Kvinna 41 år. Yrke: sjuksköterska.

Intagen patient överfaller mig bakifrån med knuten näve i avsikt att träffa mitt bakhuvud

Konsekvens: sjukskriven i mer än 30 dagar. Diagnos: misshandelssyndrom

Yrkesförare

Tabell 8.
Genomsnittsålder och könsfördelning, skadade lokförare

	Kvinnor	Män	Total
Genomsnittsålder vid olyckstillfället	38	47	45
Könsfördelning skadade	21 %	79 %	

Olyckor på grund av hot- och våld står för 71 procent av alla allvarliga olyckor bland lokförare. Majoriteten av skadorna har orsakats av att de har kört på personer på spåret, och 90 procent av alla skadade lokförare har fått någon form av psykisk chock eller stressreaktion som har bedömts som allvarlig. Det har även förekommit att lokförare har utsatts för våld och hot från resenärer.

Man 40 år. Yrke: Lokförare

*Jag körde tåg. En person springer ut framför tåget, slänger sig ner och blir påkörd och dödad.
Konsekvens: sjukskriven i mer än 30 dagar. Diagnos: chock, ospecificerad.*

Buss- och spårvagnsförare

Tabell 9.
Genomsnittsålder och könsfördelning, skadade buss- och spårvagnsförare

	Kvinnor	Män	Total
Genomsnittsålder vid olyckstillfället	47	47	47
Könsfördelning skadade	15 %	85 %	

Bussförare och spårvagnsförare utsätts för hot och våld från resenärer. Cirka 60 procent av skadorna har lett till någon form av kroppsskada. Hoten förekommer exempelvis vid kontroll av färdbevis. Den här typen av skador står för drygt en tredjedel av alla allvarliga olyckor i yrkesgruppen.

Kvinna 46 år. Yrke: bussförare

*Körde buss, bad öldrickande passagerare att lämna bussen, blev hotad till livet.
Konsekvens: sjukskriven i mer än 30 dagar. Diagnos: reaktion på svår stress.*

Bil-, taxi- och lastbilsförare

Tabell 10.

Genomsnittsålder och könsfördelning, skadade bil-, taxi- och lastbilsförare

	Kvinnor	Män	Total
Genomsnittsålder vid olyckstillfället	45	44	44
Könsfördelning skadade	8 %	92 %	

Inom dessa yrkesgrupper är det vanligt med rån och misshandel. Långtradarförare utsätts för rån vid exempelvis tömning av leveranser och taxiförare för hot, misshandel och rån från taxikunder. Den här typen av skador står för drygt en tredjedel av alla allvarliga olyckor i yrkesgruppen.

Man 34 år. Yrke: taxiförare

Körde taxibil. En berusad man slog mig. Fick en svullnad under ögat.

Konsekvens: sjukskriven i mer än 30 dagar. Diagnos: misshandelssyndrom

Man 41 år. Yrke: lastbilsförare

Körde lastbil, i samband med stopp upptäcks pågående stöld.

Misshandlad och meddragen av bil.

Konsekvens: sjukskriven i mer än 30 dagar. Diagnos: misshandelssyndrom

Anställda inom handeln

Tabell 11.

Genomsnittsålder och könsfördelning, skadade anställda inom handeln

	Kvinnor	Män	Alla
Genomsnittsålder vid olyckstillfället	34	31	34
Könsfördelning skadade	73 %	27 %	

Anställda inom handeln har det näst högsta antalet hot- och våldolyckor av alla yrkesgrupper. Det gäller både kvinnor och män. Andelen hot- och våldolyckor som andel av alla allvarliga olyckor är 34 procent.

Rån, stöld och snatteri är den vanligaste orsaken till hot- och våldskador i yrkesgruppen. Gärningsmannen använder ofta vapen eller andra tillhyggen. 82 procent av olyckorna har resulterat i en psykisk diagnos.

Kvinna 20 år. Yrke: försäljare dagligvaror

Kassaarbete i butiken. Maskerad man kommer in i butiken. Mannen drar fram en kockkniv och drar mig i örat håller kniven mot halsen och hotar fram pengar.

Konsekvens: sjukskriven i mer än 30 dagar. Diagnos: akut stressreaktion.

Personal inom förskola och fritids

Tabell 12.

Genomsnittsålder och könsfördelning, skadad personal inom förskola och fritids

	Kvinnor	Män	Total
Genomsnittsålder vid olyckstillfället	44	41	43
Könsfördelning skadade	82 %	18 %	

I den här gruppen finns förskollärare, fritidspedagoger, barnskötare och fritidsledare. De flesta skador som har anmälts är på grund av någon form av fysisk skada. Det rör sig om exempelvis sårskador och kontusioner (stöt och krosskador). Oftast är det barn eller elever som har varit arga och till exempel sparkat och rivit den skadade, ibland har den skadade försökt förhindra bråk mellan barn/elever. Det finns även några fall där en förälder har angripit den skadade. Cirka 15 procent av skadorna har lett till en psykisk diagnos. Skadetyper står för 8 procent av alla skador i gruppen. Bland barnskötare och fritidsledare är andelen något högre, cirka 10 procent.

Kvinna 49 år. Yrke: barnskötare

Var vakt på fotbollsplan. Fick ett knytnävslag mot vänster öga när jag försökte lösa en konflikt mellan två elever.

Konsekvens: medicinsk invaliditet. Diagnos: kontusion på ögonlock och området omkring ögat.

Lärare och skolledare

Tabell 13.

Genomsnittsålder och könsfördelning, skadade lärare och skolledare

	Kvinnor	Män	Total
Genomsnittsålder vid olyckstillfället	47	48	47
Könsfördelning skadade	70 %	30 %	

Olyckorna bland lärare och skolledare påminner om de som drabbar förskolans personal. Dock är det vanligare med verbala hot, vilket märks på att andelen psykiska diagnoser är högre än för förskolans personal. Hot- och våldskadorna är också något högre bland lärare, de utgör 12 procent av alla allvarliga olyckor. Var fjärde allvarlig hot- och våldolycka bland lärare och skolledare har lett till psykiska besvär.

Man 60 år. Yrke: lärare

Öppnade en dörr för att släppa ut en elev. Hör eleven hota mig. Blir mordhotad.

Konsekvens: sjukskriven i mer än 30 dagar. Diagnos: akut stressreaktion.

Tågvårdar

Tabell 14.
Genomsnittsålder och könsfördelning, skadade tågvårdar

	Kvinnor	Män	Total
Genomsnittsålder vid olyckstillfället	38	45	42
Könsfördelning skadade	53%	47%	

Hot- och våldolyckor är vanligt bland tågvårdar. 41 procent av olyckorna beror på hot och våld. Tågvårdar utsätts av resenärer, oftast i samband med biljettkontroller. Hälften av skadorna har lett till en psykisk diagnos.

Man 37 år. Yrke: tågvård

Blir spottad på och hotad med pepparspray av resenär

Konsekvens: sjukskriven i mer än 30 dagar. Diagnos: akut stressreaktion.

Kriminalvårdare

Tabell 15.
Genomsnittsålder och könsfördelning, skadade kriminalvårdare

	Kvinnor	Män	Total
Genomsnittsålder vid olyckstillfället	41	41	41
Könsfördelning skadade	28 %	72 %	

Anställda inom kriminalvården är en utsatt yrkesgrupp när det gäller hot- och våldolyckor. 37 procent av de allvarliga olyckorna är relaterade till hot och våld från interner, exempelvis i samband med transporter. Det förekommer misshandel, slag och sparkar och även hot om smitta då interner biter och spottar på de anställda. En fjärdedel av skadorna är psykiska, de resterande är kroppsskador.

Man 28 år. Yrke: kriminalvårdare

Krim.vårdare: Attackerad av intagen med avbruten bläckpenna. Högs i ansiktet.

Konsekvens: sjukskriven i mer än 30 dagar. Diagnos: sårskada på näsan.

Poliser

Tabell 16.
Genomsnittsålder och könsfördelning, skadade poliser

	Kvinnor	Män	Total
Genomsnittsålder vid olyckstillfället	34	37	36
Könsfördelning skadade	31 %	69 %	

Hot och våld utgör knappt hälften av polisernas allvarliga arbetsolyckor. Poliser drabbas i samband med gripanden och omhändertaganden. En stor andel av polisernas skador är psykiska, och majoriteten av de psykiska skadorna beror på att man har utsatts för risk för smitta i samband med hot och våld. De har till exempel blivit spottade på eller kommit i kontakt med blod i samband med våldsamma gripanden. 25 procent av de manliga polisernas skador och 11 procent av kvinnornas beror på risk för smitta.

Det förekommer även hot mot poliser via telefon eller Internet. Under mätperioden har även ett 20-tal poliser fått skador på trumhinnan i samband med skott, explosioner eller knallskott i samband med fotbollsmatcher.

Kvinna 23 år. Yrke: polis

Ingripande mot berusad person som skadat sig och blödde kraftigt. Mannen stänkte medvetet blod som träffade mig. Mannen uppgav att han var smittad med Hepatit A, B och C.

Konsekvens: sjukskriven i mer än 30 dagar. Diagnos: kontakt med och exponering för virushepatit

Restaurang- och storkökspersonal

Tabell 17.
Genomsnittsålder och könsfördelning, skadade inom restaurang- och storköksarbete

	Kvinnor	Män	Total
Genomsnittsålder vid olyckstillfället	29	35	32
Könsfördelning skadade	45 %	55 %	

Hot och våldolyckorna utgör 6 procent av det totala antalet allvarliga arbetsolyckor som drabbar restaurangpersonal. De flesta av hot- och våldolyckorna drabbar köks- och restaurangbiträden och merparten beror på rån. Det förekommer även hot och våld från restauranggäster. 61 procent av skadorna har lett till en psykisk diagnos. Bland kvinnor har den yngsta åldersgruppen (16 - 25 år) 2,2 gånger högre risk jämfört med kvinnor i genomsnitt att drabbas av en allvarlig olycka på grund av hot och våld.

Man 39 år. Yrke: bartender

En gäst som var stökig. Sen gästen blir mer aggressiv och slår mig i ansiktet med näve eller med nåt annat.

Konsekvens: sjukskriven i mer än 30 dagar. Diagnos: fraktur på underkäken

Banktjänstemän

Tabell 18.
Genomsnittsålder och könsfördelning, skadade banktjänstemän

	Kvinnor	Män	Total
Genomsnittsålder vid olyckstillfället	39	38	39
Könsfördelning skadade	71 %	29 %	

73 procent av banktjänstemännens allvarliga olyckor beror på hot och våld. Den dominerande orsaken till olyckor är bankrån. Det förekommer även att bankkontor har blivit bombhotade och i enstaka fall har bankkunder reagerat med hot och våld när de har blivit nekade något.

Kvinna 33 år. Yrke: banktjänsteman

Arbetade i kundtjänst. Banken blev rånad.

Konsekvens: sjukskriven i mer än 30 dagar. Diagnos: akut stressreaktion

Väktare och ordningsvakter

Tabell 19.
Genomsnittsålder och könsfördelning, skadade väktare och ordningsvakter

	Kvinnor	Män	Total
Genomsnittsålder vid olyckstillfället	36	35	36
Könsfördelning skadade	26 %	74 %	

Väktare och ordningsvakter skadar sig ofta då de griper rånare och snattare, eller personer som stör ordningen på andra sätt. Mer än hälften, 57 procent av väktarnas skador, beror på hot och våld. Drygt fyra av tio skador har resulterat i en psykisk diagnos. Även väktare utsätts för smittorisk i samband med hot- och våldsituationer.

Man 27 år. Yrke: väktare

Jag körde värdetransport. Jag blev rånad. Jag blev hotad med pistol.

Konsekvens: sjukskriven i mer än 30 dagar. Diagnos: akut stressreaktion

Socialt arbete

Tabell 20.

Genomsnittsålder och könsfördelning, skadade inom socialt arbete

	Kvinnor	Män	Total
Genomsnittsålder vid olyckstillfället	40	43	41
Könsfördelning skadade	65 %	35 %	

Med socialt arbete menas socialarbetare, kuratorer och psykologer. Personer som arbetar med socialt arbete får utstå hot och våld från brukare och klienter. Skadorna är både fysiska och psykiska, men andelen psykiska skador bland kvinnor är nästan dubbelt så hög som de psykiska skadorna bland männen. De psykiska skadorna orsakas oftast av allvarliga hot, till exempel dödshot. De fysiska skadorna kommer oftast av slag och sparkar från klienter och brukare. Ordet "hot" eller "hotad" förekommer i 44 procent av kvinnornas händelsebeskrivningar och i 20 procent av männens.

Kvinna 49 år. Yrke: socialsekreterare

Jag besökte klient på behandlingshem. Han hade tillverkat ett vapen och hotade att döda mig och min kollega.

Konsekvens: sjukskriven i mer än 30 dagar. Diagnos: akut stressreaktion

Risk för hot och våld inom olika yrkesgrupper

För att ta reda på hur vanligt hot och våld är i förhållande till hur många som är sysselsatta har vi tagit fram ett mått för att mäta risk. Risken är beräknad som antalet skador per 1000 sysselsatta och år för respektive yrkesgrupp. Den totala risken, för anställda inom samtliga yrken, att drabbas av en hot- och våldolycka är 0,2.

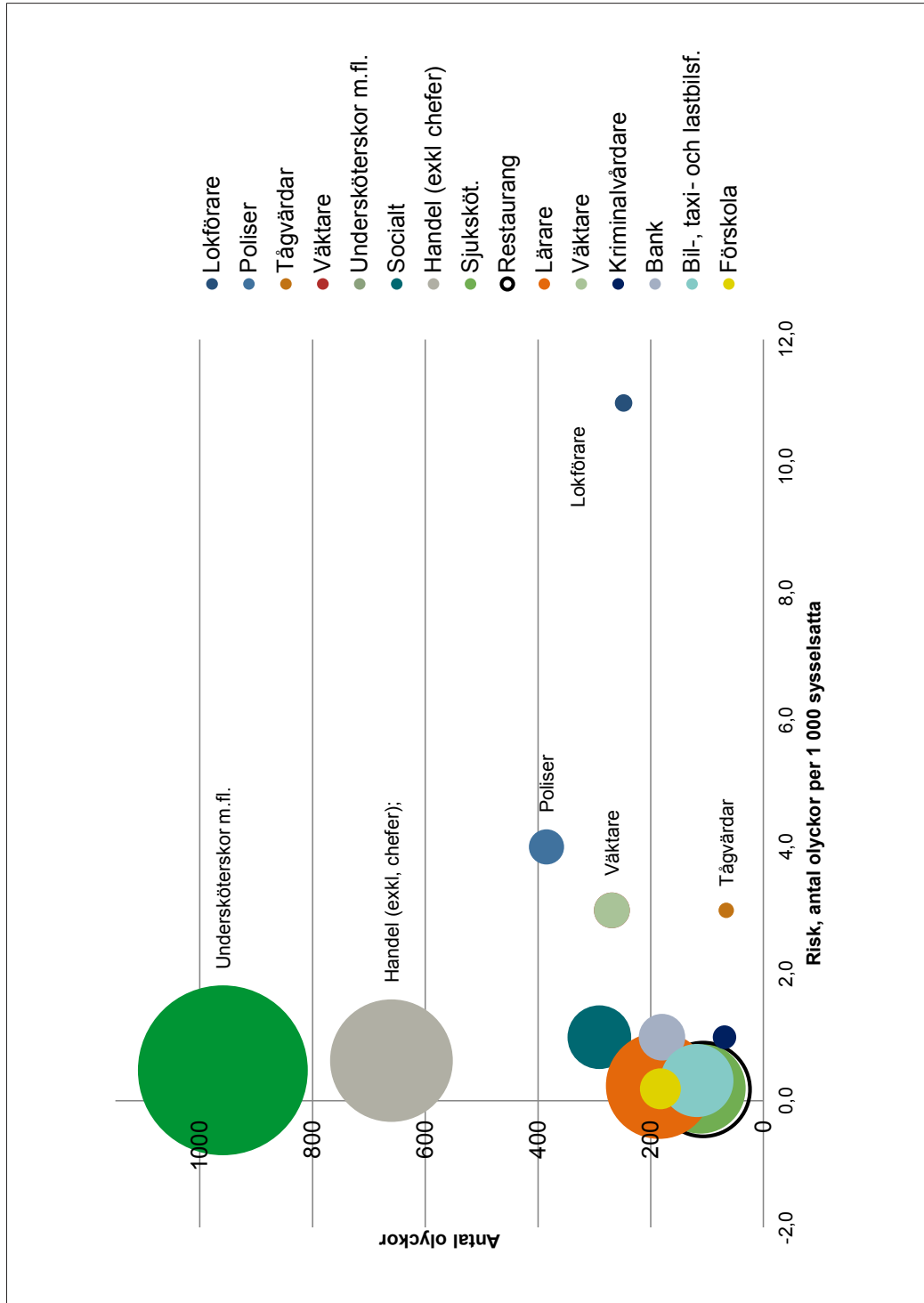
Diagram 9 visar risken per 1 000 sysselsatta och år för de yrkesgrupper som belyses i den här rapporten. På y-axeln visas risken och på x-axeln visas antal olyckor under perioden 2010-2014. De olika storlekarna på cirklarna illustrerar hur stora yrkesgrupperna är i förhållande till varandra.¹

Av bilden framgår att antalet skador är högst inom handeln och bland undersköterskor med flera. Risken är däremot högre i de övriga yrkesgrupperna. Risken i handeln är 0,6 och bland undersköterskor är den 0,5.

Yrkesgruppen lokförare har en betydligt högre risk att drabbas av en hot- och våldolycka. Risken är 11 fall per 1 000 sysselsatta och år. Majoriteten av dessa olyckor beror som tidigare nämnts på att man har kört på en person på spåret. Poliser, tågvårdar, väktare, anställda inom kriminalvården, anställda inom socialt arbete och bankpersonal har också en högre risk än genomsnittet.

Diagram 9.

Antal allvarliga arbetsolyckor orsakade av hot och våld, risk per 1 000 sysselsatta i förhållande till storlek på yrkesgruppen. 2010-2014

¹ Cirkeln som representerar anställda inom restaurangbranschen har svart kant och ligger under den gröna cirkeln som representerar sjuksköterskor.

Förebyggande aktiviteter

Förebyggande aktiviteter mot hot- och våldolyckor:

- Man bör prioritera insatser för unga inom detaljhandeln och restaurang.
- Man bör prioritera den speciella risksituation som det innebär att vårda personer i hemmet och på mindre gruppboenden.
- Man bör förebygga suicider och obehöriga på spårrområde inom spårtrafik.
- Man bör se över socialtjänstens skalskydd, det vill säga hur lokalerna är utformade, för att skydda anställda mot hot och våld. Man bör även se över hur skyddet ser ut vid klientbesök, samt bemanningen på socialkontoren.
- Överväga ytterligare utbildning i konflikthantering för utsatta yrkesgrupper.

Trygghet på jobbet för fyra miljoner människor

POSTADRESS **AFA Försäkring 106 27 Stockholm** BESÖKSADRESS **Klara Södra Kyrkogata 18**
KUNDCENTER **0771-88 00 99** VX **08-696 40 00** FAX **08-696 45 45** INTERNET **www.afaforsakring.se**